

Warszawa, 19-10-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

V.7203.30.2020.MŻ/JL

Pani Anna Moskwa

Minister Klimatu i Środowiska

Via ePUAP

Wielce Szanowna Pani Minister,

z zaniepokojeniem dostrzegam narastający problem zanieczyszczenia środowiska światłem (tzw. zanieczyszczenia świetlnego). Problem ten był już sygnalizowany przeszło 10 lat temu przez Panią Rzecznik Praw Obywatelskich, prof. Irenę Lipowicz, ministrom odpowiedzialnym za infrastrukturę oraz transport i gospodarkę morską. Z korespondencji zwrotnej wynikało, iż fakt zanieczyszczenia świetlnego jest przez ministrów dostrzegany, a narzędzia do jego ograniczenia zostaną przewidziane w stosownych aktach prawnych, o czym będzie szerzej mowa w dalszej części wystąpienia.

Z ubolewaniem jednak stwierdzam, że pomimo podjęcia przez władze publiczne pewnych działań legislacyjnych ukierunkowanych na poprawę stanu rzeczy w przedmiotowym obszarze – problem nadmiernej emisji sztucznego światła pozostaje aktualny, a co więcej, zdaje się pogłębiać.

O wadze tego problemu świadczą wyniki badań naukowych, przedstawianych w opracowaniach specjalistycznych i artykułach branżowych.

Opracowaniem szczególnie wartym uwagi w omawianym przedmiocie, jest „Memorandum w sprawie ustanowienia prawnych podstaw zrównoważonej polityki oświetlenia zewnętrznego”¹, które pozwalam sobie przekazać jako załącznik do niniejszego wystąpienia.

Z przeprowadzonych analiz, zaprezentowanych w przytoczonym powyżej Memorandum, wynika, iż światło pochodzące z zewnętrznego oświetlenia elektrycznego ma negatywny wpływ na życie i zdrowie ludzi (m.in. przyczynia się do bezsenności, sprzyja wystąpieniu zmian nowotworowych). Szczególnie niepokojące są przypadki, gdy emisja światła prowadzona jest w ramach działalności gospodarczej (np. łuna świetlna z upraw szklarniowych, oświetlenie magazynów, oświetlenie reklamowe), a jej negatywne skutki ponoszą okoliczni mieszkańcy.

Nie można pominąć także niekorzystnego wpływu zanieczyszczenia świetlnego na samą przyrodę – faunę, florę, krajobraz i klimat, a co się z tym wiąże, także na turystykę. Co również istotne – łuna świetlna utrudnia prowadzenie obserwacji nieba.

Rozmiary problemu zanieczyszczenia świetlnego przejrzyste obrazuje mapa dostępna na serwisie internetowym www.lightpollutionmap.info, z której wynika, iż niemal całe nocne niebo nad obszarem Polski zanieczyszczone jest sztucznym światłem. Należy tu nadmienić, iż globalnie zanieczyszczenie świetlne wzrosło o co najmniej 49% w ciągu ostatnich 25 lat i jest związane przede wszystkim z przejściem na półprzewodnikowe oświetlenie LED².

---

¹ Red. K. Szlachetko, Gdańsk 2022, https://goodlightlaw.im.edu.pl/wp-content/uploads/2022/06/2022_Memorandum-ws.-polityki-oswietlenia_A4P.pdf.

² A. Sánchez de Miguel, J. Bennie, E. Rosenfeld, S. Dzurjak, K. J. Gaston, First Estimation of Global Trends in Nocturnal Power Emissions Reveals Acceleration of Light Pollution, “Remote Sensing” 2021, Volume 13, Issue 16, <https://www.mdpi.com/2072-4292/13/16/3311>

Pragnę zauważyć, że nadmierne sztuczne oświetlenie jest nie tylko przedmiotem opracowań fachowych, ale też skarg obywatelskich kierowanych do mojego Biura oraz doniesień medialnych³.

•

Zainteresowanie Rzecznika Praw Obywatelskich nadmierną, a tym samym szkodliwą emisją sztucznego światła wynika z faktu, iż jako organ stojący na straży praw i wolności obywatelskich, obowiązany jest on czuwać nad nienaruszalnością obywatelskiego prawa do czystego środowiska oraz do ochrony zdrowia. Przypomnieć należy, iż zgodnie z Konstytucją RP zarówno ochrona środowiska **z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju**⁴, jak i zapobieganie negatywnym dla zdrowia skutkom jego degradacji⁵, pozostają obowiązkami władz publicznych.

Nawiązując do treści Memorandum, wskazać należy, iż realizacja tych obowiązków bezspornie wymaga spójnej regulacji w zakresie planowania i realizowania infrastruktury oświetlenia zewnętrznego, które zbiorczo można określić mianem „zrównoważonej polityki oświetlenia zewnętrznego”⁶.

Tymczasem rodzime regulacje prawne dotyczące zagadnień związanych ze wskazanym problemem są szczątkowe (np. nie w pełni precyzyjny § 293 ust. 6 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków

---

³ <https://kobieta.onet.pl/wiadomosci/zanieczyszczenie-swiatlem-wielka-luna-nad-siechnicami/lfce5fd>
<https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,25737385,gigantyczne-zanieczyszczenie-swiatlem-pod-wroclawiem-jest-grozne.html>
<https://www.eluban.pl/arttykul/19390,szklarnie-pod-bogatynia-przestana-zasmiecac-niebo-swiatlem>
<https://m.zinfo.pl/arttykuly/37048>

⁴ Art. 5 Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz **zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju**
Art. 74 ust.1 Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom.

2. Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych.

⁵ Art. 68 ust. 4 Władze publiczne są obowiązane do zwalczania chorób epidemicznych i zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska

⁶ Wprowadzenie do Memorandum, str.4

technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie⁷) i nie pozwalają skutecznie chronić przed zanieczyszczeniem świetlnym. Realizacji **zasady proporcjonalności** w emisji świetlnej nie uwzględniają także przepisy dotyczące oświetlenia zawarte w niedawno wydanym rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 24 czerwca 2022 r. w sprawie przepisów techniczno-budowlanych dotyczących dróg publicznych⁸. Brak jest odrębnej regulacji ustawowej poświęconej wskazanemu problemowi. W rezultacie nie zostają w tym zakresie spełnione konstytucyjne wymagania zrównoważonego rozwoju, a w tym – ochrony zdrowia i środowiska.

Gwoli przypomnienia, na zagadnienie szczątkowości ww. regulacji Rzecznik Praw Obywatelski zwracał już uwagę we wspomnianej na wstępie korespondencji wymienianej z Ministrem Infrastruktury. W wystąpieniu z dnia 26 stycznia 2011 r. znak RPO-636397-IV/09/MO Rzecznik zauważył, iż w obecnym kształcie przepisy nie chronią gwarantowanego przepisami międzynarodowymi prawa do niezakłóconego korzystania z mieszkania⁹, gdyż intensywne, niejednokrotnie dynamiczne (migające) oświetlenia reklamowe wydatnie obniżają jakość życia okolicznych mieszkańców (zwłaszcza po zmroku). Rzecznik wskazał także, że niedoskonałość tych przepisów przekłada się na zmniejszenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym, ponieważ ustawione przy drogach ekrany reklamowe mogą powodować tzw. efekt olśnienia, polegający na chwilowym oślepieniu kierowców lub przynajmniej odwracaniu ich uwagi.

Korespondencja w omawianym przedmiocie prowadzona była także z Ministrem Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej. Zgodnie z otrzymanymi wyjaśnieniami, zawartymi w piśmie z dnia 4 października 2013 r., znak BP-lep/lp-0731-6/13 problemowi nadmiernego oświetlenia reklamowego zaradzić miały przepisy ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze

---

⁷ Dz.U. z 2022 r. poz.1225.

⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 1518.

⁹ Art. 8 *Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, Dz.U. z 1993 roku, nr 61, poz. 284 ze zm.

wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu¹⁰, jak i założenia projektowanego Kodeksu Budowlanego. Przepisy tzw. „ustawy krajobrazowej” problemu jednak definitywnie nie usunęły, natomiast, jak wiadomo, Kodeks Budowlany do dnia dzisiejszego nie został uchwalony, zaś obecnie procedowane nowelizacje prawa planowania przestrzennego czy prawa budowlanego wskazany problem pomijają. Przy tym należy mieć na uwadze, iż nadmierne oświetlenie reklamowe jest tylko jednym z elementów składających się na problem zanieczyszczenia świetlnego, pochodzącego wszak ze wszystkich źródeł emitujących na zewnątrz obiektów.

Korespondencja w omawianym przedmiocie prowadzona była także z Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska. W piśmie z 3 sierpnia 2021 r. znak DP/4130/01-05/748/2021/jh, stanowiącym odpowiedź na pismo BRPO z dnia 14 lipca 2021 r. znak V.7203.30.2020.MŻ/ŁK, poinformowano że: „Emisja światła nie jest uregulowana w krajowych i wspólnotowych przepisach w zakresie ochrony środowiska, dlatego też nie jest ona przedmiotem kontroli Inspekcji Ochrony Środowiska.”. Stwierdzenie to dodatkowo potwierdza niezbędność wprowadzenia regulacji w zakresie zanieczyszczenia świetlnego do obowiązującego porządku prawnego. Sam bowiem fakt kwalifikowania zanieczyszczenia światłem, jako postać rodzajową zanieczyszczenia środowiska, jest tu bowiem, jak widać, niewystarczającym argumentem przemawiającym za podjęciem działań przez Inspekcję.

•

Pragnę podkreślić, iż jako Rzecznik Praw Obywatelskich dostrzegam walory oświetlenia zewnętrznego, w szczególności w zakresie podniesienia bezpieczeństwa. Jednocześnie zauważam, że wprowadzenie rozwiązań chroniących przed zanieczyszczeniem świetlnym niekoniecznie musi obniżyć te korzyści. Doświadczenia

---

¹⁰ Dz.U. z 2015 r. poz. 774 ze zm.

innych państw¹¹ wskazują przykładowo, że możliwe jest wprowadzenie obowiązku projektowania oświetlenia zewnętrznego w sposób wykluczający kierowanie światła latarni poza obszar jezdni i chodnika czy też wprowadzenie godzinowego i obszarowego zróżnicowania maksymalnego natężenia światła. Warte rozważenia propozycje w tym zakresie zaprezentowano we wspomnianym Memorandum oraz w piśmiennictwie fachowym¹², związane np. z wprowadzeniem obowiązku stosowania normy PN-EN 12464-2:2014-05E czy sporządzania przez gminy map zanieczyszczenia świetlnego. Obecnie władze lokalne nie posiadają środków prawnych skutecznego przeciwdziałania zjawisku wskazanego zanieczyszczenia.

W przypadku nieruchomości prywatnych wprowadzenie zasady ograniczającej emisję świetlną poza ich obszar niewątpliwie natomiast sprzyjać będzie kształtowaniu prawidłowych stosunków sąsiedzkich oraz spokojowi społecznemu.

•

Potrzeba przeciwdziałania zbędnej, niekoniecznej emisji światła pochodzącego z zewnętrznego oświetlenia elektrycznego nabiera znaczenia zwłaszcza obecnie, gdy pożądana jest oszczędność energii elektrycznej wobec wzrostu jej cen i potencjalnych trudności w jej zapewnieniu, jak też wobec wyzwań klimatycznych. Skłaniać to powinno do poszukiwania mechanizmów zapewniających realizację zasady proporcjonalności we wskazanym obszarze, tak aby unikać przypadków nadmiernego, rozproszonego natężenia świetlnego czy stosowania oświetlenia zewnętrznego w miejscach lub o czasie, w których nie jest to uzasadnione.

---

¹¹ Np. Chorwacja, Słowenia, Francja, Niemcy – zob. str. 43, 44 *Memorandum*.

¹² Zob. np. K. Szlachetko, K.M. Zielińska-Dąbkowska, *O (bez)skuteczności prawa polskiego wobec antropogenicznych zanieczyszczeń światłem sztucznym (ang. man-made light pollution)*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2021, nr 5, s. 22-39.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich¹³, wskazuję na narastającą potrzebę wprowadzenia rozwiązań zapewniających skuteczną ochronę przed zanieczyszczeniem środowiska światłem. Zwracam się w związku z tym z uprzejmą prośbą o udzielenie informacji, czy wskazany problem jest dostrzegany przez Panią Minister, a jeśli tak – jakie są lub będą prowadzone działania w celu przeciwdziałaniu mu.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Załączniki:

1. Memorandum w sprawie ustanowienia prawnych podstaw zrównoważonej polityki oświetlenia zewnętrznego
2. Pismo Głównego Inspektora Ochrony Środowiska z dnia znak DP/4130/01-05/748/2021/jh z 3 sierpnia 2021 r.

---

¹³ Dz. U. z 2020 r. poz. 627, ze zm.